

نقدی بر کتاب «ارتباطات عمومی در ورزش»

محمد ابراهیم رزاقی*

(تاریخ دریافت: ۹۳/۰۴/۱۹ - تاریخ تصویب: ۹۳/۰۶/۱۴)

چکیده

بررسی تحلیلی یا انتقادی یک کتاب یا یک مقاله به مراحل ابتدایی خلاصه نمی‌شود بلکه باید آن را در نظر و کار در پرتو مسائل خاص و دغدغه‌های نظری در یک دوره بررسی کرد. بررسی متون این کتاب با هم از یک مجموعه، در یک موضوع طبق اظهاراتی از محدوده فعلی موققیت نویسنده در این راه است. سپس نویسنده می‌تواند موققیت خود را در ادامه این مقاله ببیند. این پژوهش از نوع تحلیل محتوا و از حیث اجرا انتقادی- کاربردی است. بدین منظور کتاب قاسمی حمید، کشکر سارا، اسماعیلی محمد. ارتباطات عمومی در ورزش. تهران: انتشارات حتمی. ۱۳۹۰. ۱۷۸ ص. شابک: ۹۷۸-۰-۶۰۰-۹۲۶۷۳-۸-۵.

انتخاب و مورد نقد قرار گرفت. یافته‌ها در چند بخش، درباره نویسنده‌گان، محورهای اصلی اثر، بررسی آثار مشابه و بررسی محتوایی و ساختاری اثر ارائه شد. در نتیجه، می‌توان انتظار داشت با توجه به مناسب بودن اثر، در آینده شاهد ویرایش‌های بعدی این کتاب باشیم. امید است نقد حاضر در رفع کاستی‌ها و ارتقاء این اثر در چاپ‌های بعدی مؤثر واقع گردد.

واژه‌های کلیدی: نقد، ارتباطات عمومی، ورزش.

مقدمه

بدون شک ما هر روز با ارتباطات سرو کار داریم و ارتباطات جزء لاینک زندگی ما است. ارتباطات ورزشی در سازمان‌ها یا محیط‌های ورزشی همیشه وجود داشته است. در محیط‌های سازمانی (اقتصادی)، ارتباطات همان پول است. در محیط‌های سیاسی ارتباطات همان اطلاعات و دانش است و در محیط‌های سازمانی (اجتماعی)، ارتباطات روابط بین کارکنان را تشکیل می‌دهد. سخن گفتن و نوشتن از مباحث ارتباطات و اطلاعات سخت است؛ زیرا ابعاد فراوان آن ذهنیت انسان‌ها را به جای جای عالم هستی سوق می‌دهد. بنابراین به صورت جامع ما نقد خود را بر شاخه‌ی اصلی ارتباطات عمومی استوار می‌سازیم و از تننه اصلی این منظر، کتاب را با نگاه خودمان می‌بینیم همانند کسانی که عینک‌های رنگی بر چشم می‌زنند و کتاب‌ها را با رنگ‌های متفاوت می‌بینند. همان‌طور که نگاه‌ها تغییر می‌کند، دیدگاه‌ها نیز تغییر می‌کند. در این نقد ما نگاهی عامه به کتاب می‌اندازیم و امیدوارم سوگیری شخصی در این منظر اتفاق نیفتند. تلاش مؤلفین کتاب «ارتباطات عمومی در ورزش»^۱ بر این بوده است که در ارتقاء روابط عمومی در ورزش، فعالیت‌های رسانه‌ای در ورزش و ارتباطات مؤثر با مخاطبان گام بردارند. البته با وجود این که قالب کتاب در راستای اهداف آموزش عالی مخصوص دانشجویان کارشناسی تربیت‌بدنی با گرایش مدیریت ورزش فراهم شده است، این کتاب دستاوردهای بیشتری نیز برای خوانندگان در زندگی شخصی آن‌ها فراهم می‌سازد.

امروزه جهان علم با سرعت شگفت‌آوری رو به گسترش است و جهان امروز فرصت را برای پیشرفت در راستای مشارکت می‌بیند. جهانی که سکوت در آن معنایی ندارد. جهانی که نقد را آزادانه می‌پذیرد و به استقبال آن می‌رود. نقد از دوره‌های اویله کلاسیک که سازمان را به صورت بسته و ماشینی مشاهده می‌کردند تا پست مدرن‌ها که به انتقاد بر مدرن‌ها برخاستند، وجود داشته و خاستگاه علم بوده است (هج، ۱۳۹۲، ترجمه دانایی‌فرد).

انتقاد و حرف از تضاد همیشه منفی نبوده و نیست. به قول دکتر علی دلاور: «علم در تضاد است که پیشرفت می‌کند. اگر هر کس هر چیز گفت ما آن را بپذیریم و آن را نقد نکنیم، پس چگونه توقع داشته باشیم در علم پیشرفت کنیم» (سخنران ویژه کنفرانس ملی تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، ۱۳۹۰).

یا به قول دکتر رحیم رمضانی نژاد که شاگردانش را با بیانات خود سیراب می‌کند: دانشجویان شماها باید از من و دیگر استادانتان جلوتر بزنید و نقادانه به ما و کارهای ما نگاه کنید و گرنه در علم پیشرفت نمی‌کنید (ارتباط شخصی از طریق تماس تلفنی، بی‌تا) و همچنین دکتر حمید قاسمی که بندۀ را تشویق به نقد کتاب‌های خویش فراخوانده (ارتباط شخصی از طریق تماس تلفنی، بی‌تا) و همچنین دیگر استادان و بزرگان که اگر بخواهیم اسامی و بیانات آنان را ذکر کنیم، فرصتی برای نقد این کتاب ارزشمند باقی نمی‌ماند.

1- دانشجوی دکتری مدیریت و برنامه ریزی ورزش، دانشگاه تهران(نویسنده مسئول):

2- Hatch

ایجاد ارتباط رسانه‌ای، رسانه‌های جمعی ورزش، رسانه‌های چاپی، رسانه‌های الکترونیک، اینترنت، مدیریت روابط با رسانه‌ها، به حد اکثر رساندن نمایش رسانه‌ای، تأمین خدمات اطلاعاتی، خلاصه، فعالیت‌هایی برای یادگیری و ارزشیابی فصل را در بر می‌گیرد که چگونگی ارتباط موثر روابط عمومی سازمان‌های ورزشی با رسانه‌های جمعی را در نگرش خوانندگان فراهم می‌سازد.

فصل سوم. تعریف خبر، خبرنویسی، ارزش خبری، عناصر خبری، اجزای قالب خبر، سبک‌های خبرنویسی، نوشتن عناصر خبر (تیترنویسی)، انواع عنوان خبر از نظر شکل، انواع عنوان خبر از نظر محتوا، لید نویسی، رهنمودهایی برای تنظیم گزارش یک مسابقه‌ی ورزشی، انواع رویکردهای خبرنویسی در ورزش، توزیع و پخش اخبار، بسته خبری برای رسانه‌های صوتی و تصویری، سایر منابع برای بهبود گزارش‌های خبری، رسانه‌ها و گزارش‌های خبری روابط عمومی، خلاصه، فعالیت‌هایی برای یادگیری و ارزشیابی فصل را در بر می‌گیرد که چگونگی آشنایی با نحوه تنظیم خبر و گزارش رویدادهای ورزشی را در نگرش خوانندگان فراهم می‌سازد.

فصل چهارم. ارتباط و گروه‌های ذینفع، شیوه‌های ارتباط با گروه‌های ذینفع در سازمان‌های ورزشی، چند رسانه‌ای (مولتی مدیا)، روابط با مشتری، روابط با حامی مالی یا اسپانسر، روابط با خیرین، ارتباط با کارکنان، روابط با سرمایه‌گذار، روابط با بخش دولتی، ارتباط با رسانه‌ها در موقع بحرانی، خلاصه، فعالیت برای یادگیری و ارزشیابی فصل را در بر می‌گیرد که چگونگی برقراری ارتباط پویا را با مشتریان سازمان‌های ورزشی و سایر گروه‌های را در نگرش خوانندگان فراهم می‌سازد.

فصل پنجم. مصاحبه، کنفرانس خبری، مدیریت جلسات و شوراهای، نکات مهم در خصوص آینین نامه‌ی اداره‌ی کلی جلسات، خلاصه، فعالیت برای یادگیری و ارزشیابی فصل را در بر می‌گیرد که چگونگی برگزاری جلسات و همایش‌ها موثر را در نگرش خوانندگان فراهم می‌سازد.

فصل ششم. رسانه‌های سازمانی، کارکرد اینترنت، وبسایت، بلاگ یا ویلاگ، شبکه اجتماعی، تصویر برداری ورزشی، عکس برداری ورزشی، خلاصه، فعالیت برای یادگیری و ارزشیابی فصل را در بر می‌گیرد که چگونگی آشنایی با نحوه به کارگیری وسایل سمعی، بصری و اطلاع رسانی را در نگرش خوانندگان فراهم می‌سازد.

فصل هفتم. ضرورت فناوری اطلاعاتی و ارتباطی، داده، اطلاعات و دانش، فناوری اطلاعات و ارکان آن، فناوری هوش

درباره نویسندها

پیشینه نویسندها اثر، سابقه پژوهشی، مقالات منتشر شده و سابقه تدریس آنها در این حوزه، امتیازهایی است که نویسندها پیش‌گفت را به عنوان متخصص در این زمینه برای نوشتن چنین اثری مجاز می‌شمارد. کتاب «ارتباطات عمومی در ورزش» توسط دکتر حمید قاسمی و با همکاری دکتر سارا کشکر و محمد اسماعیلی تدوین شده است.

دکتر حمید قاسمی کارشناس ارتباطات در ورزش و عضو هیأت علمی دانشگاه پیام نور واحد البرز است. وی با فعالیت و تأکید بر دو حوزه رسانه و ورزش و بازاریابی ورزشی گام‌های مستحکمی را برای ارتقاء این حوزه‌ها در ایران برداشته است. اگر بخواهیم در یک نکته وی و فعالیت‌های استاد ارجمند را خلاصه کنیم، می‌توانیم بگوییم هر جا سخن از ارتباطات پیش می‌آید، ناخودآگاه نام دکتر حمید قاسمی بر زبان جاری می‌شود.

دکتر سارا کشکر کارشناس بازاریابی و روابط عمومی در ورزش و عضو هیأت علمی دانشگاه علامه طباطبائی است. وی غالباً فعالیت‌های خود را در حوزه‌ی بازار و شناخت از بازارهای ورزشی در ایران انجام داده است و آقای محمد اسماعیلی کارشناس روابط عمومی و دانشجوی دکترای مدیریت ورزش است و بدون شک حضور وی در کلاس دکتر حمید قاسمی و دکتر سارا کشکر است که دستاوری چون چنین کتابی را به همراه داشته است.

محورهای اصلی اثر

کتاب حاضر دارای هفت فصل می‌باشد.

فصل اول. ارتباطات، عنصر فرستنده در ارتباطات، عنصر گیرنده در ارتباطات، عنصر پیام در ارتباطات، عنصر کاتال ارتباطی در ارتباطات، عنصر بازخورد در ارتباطات، عنصر هدف در ارتباطات، روابط عمومی، تعریف روابط عمومی در ورزش، دیگر کارکردهای روابط عمومی، مخاطبان روابط عمومی، روابط عمومی به مفهوم خوشنامی سازمان، فعالیت عملیاتی در روابط عمومی، ارزیابی، آینده روابط عمومی ورزشی، خلاصه، فعالیت‌هایی برای یادگیری و ارزیابی فصل را در بر می‌گیرد که چگونگی ایجاد نگرشی نو در تعیین جایگاه روابط عمومی در سازمان‌های ورزشی را در نگرش خوانندگان فراهم می‌سازد.

فصل دوم. مبانی ارتباط و رسانه‌ها، روش‌های برقراری ارتباط، ارتباط از طریق گفتار، ارتباط از طریق نوشتار، ارتباط از طریق تصویر، ارتباط الکترونیکی، ارتباط غیر کلامی، مراحل طرح

کشکر، شریفی و کشاورز، (۱۳۸۹) و دیگر کتب الکترونیکی حوزه ارتباطات که از سایت www.hghasemi.com قابل دریافت و مشاهده است. البته کتب دیگری هم نیز در حوزه رسانه وجود دارد مانند پیوند رسانه و ورزش (اسدی و کشاورز، ۱۳۹۲) می‌توان به این جمع بندی دست یافت که تعداد کتب مرتبط با حوزه رسانه و ورزش به کمتر از تعداد انگشتان دست می‌رسد و ضرورت فعالیت بیشتر متخصصین به این حوزه را می‌طلبید.

بررسی محتوایی و ساختاری اثر

در این بخش به بررسی ساختاری و محتوایی اثر پرداخته می‌شود.

ویژگی‌های مهم اثر

- در نگاه اول طرح روی جلد کتاب و رنگ آمیزی کتاب ارتباط بسیار خوبی برای انتخاب و مطالعه را برای خواننده فراهم می‌سازد.
- انتشارات حتمی از جمله ناشران مشهور و معتبر در زمینه چاپ کتاب‌های تخصصی ترتیب‌بدنی می‌باشد. انتشار کتاب توسط ناشری که در همان زمینه موضوعی کتاب کار می‌کند، یکی از ملاک‌های اعتبار محسوب می‌شود.
- عنوان کتاب ساده و بی‌تكلف انتخاب شده است و به طور دقیق هرآنچه در کتاب وجود دارد را بازگو می‌کند.
- در صفحه اول عنوان و پشت صفحه عنوان اطلاعات لازم بر طبق استانداردها آمده است. به این ترتیب که در صفحه عنوان، عنوان کامل اثر، اطلاعات مربوط به نویسنده‌گان، لوگوی ناشر و تاریخ نشر آمده است. در پشت صفحه شناسنامه کامل اثر، اطلاعات مربوط به ناشر، شمارگان، نوبت چاپ، قیمت و دیگر اطلاعات لازم آمده است.
- فهرست مطالب بسیار خلاقانه تهیه شده که از ایجاد صفحات اضافه جلوگیری کرده و در یک نگاه می‌توان به کلیه فصول دست یافت و آن‌ها را مورد بررسی قرار داد.
- نوع قلم کتاب، اندازه فونت و رعایت فاصله مناسب بین سطرها، مرور متن را به راحتی امکان‌پذیر می‌کند.
- از مهمترین مزایای این کتاب پرداختن نویسنده‌گان به موضوعی است که کمتر مورد بررسی محققین این رشته قرار گرفته و دلیلی بر منحصر به فرد بودن اثر را نوید می‌دهد. نویسنده‌گان سعی نموده‌اند هدف از این کتاب را در چند پاراگراف در پیشگفتار کتاب خلاصه ارائه دهند و مطالب مورد نظر را برای کسانی که اولین بار کتاب را می‌بینند و قصد مطالعه آن را دارد، فراهم سازند.

مصنوعی، فناوری نرمافزار، فناوری زیر ساخت مخابراتی و ارتباطی، فناوری واسطه‌های انسان - سیستم، فناوری شبکه‌سازی، چند رسانه‌ها، نقش فناوری اطلاعاتی و ارتباطی در صنعت تولیدات ورزشی، نقش فناوری اطلاعاتی و ارتباطی در اقتصاد و تجارت ورزشی، نقش فناوری اطلاعاتی و ارتباطی در سازمان‌های دولتی ورزشی، نقش فناوری اطلاعاتی و ارتباطی در مدیریت سازمان‌های ورزشی، نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در سازمان‌های آموزشی - ورزشی، نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در آمادگی جسمانی عمومی و سلامت، نقش فناوری اطلاعات در روزنامه نگاری ورزشی، سیستم‌های اطلاعاتی جغرافیایی و مکان‌یابی جهانی در ورزش، خلاصه، فعالیت برای یادگیری و ارزشیابی فصل را در بر می‌گیرد که نقش فناوری اطلاعاتی و ارتباطی در ورزش را در نگرش خوانندگان فراهم می‌سازد.

بررسی آثار مشابه

می‌توان گفت با توجه به اهمیت ارتباطات سازمانی و همچنین ارتباطات در محیط‌های ورزشی غالباً نویسنده‌گان کتاب‌های مدیریت ورزش فضولی یا حتی مطالبی کوتاه را به صورت مستقیم یا غیر مستقیم در کتب خود قرار داده‌اند. کتاب مدیریت باشگاه ورزشی به ارتباطات اثربخش در مدیریت باشگاه‌داری (راینسون^۱، بی‌تا. ترجمه رمضانی‌نژاد؛ مهدی آزادان و مالک آزادان)، کتاب راهنمای مدیریت ورزش به مبانی ارتباطات در ورزش (جکسون^۲، ۱۳۸۸، ترجمه خبیری و همکاران)، کتاب مدیریت در سازمان‌های ورزشی به اینزارهای ارتباط با گروه‌های ذینفع (احسانی، ۱۳۹۱)، کتاب مدیریت سازمان‌های ورزشی به ارتباطات و مدیریت جلسات اداری (صفانیا و دوستی، ۱۳۸۸) کتاب مبانی مدیریت و سازمان‌های ورزشی به ارتباطات اثربخش و فرایند مذکرات در ورزش (بحرالعلوم، ۱۳۸۵)، کتاب مدیریت سازمان‌های ورزشی به مدیریت جلسات و حوزه‌های بین‌المللی آن در ورزش (سبجادی، ۱۳۸۵) پرداخته‌اند. نویسنده اصلی این کتاب خود از دیگر متخصصین رسانه در ورزش، بیشتر کتب خود را مرتبط با رسانه و ورزش انجام داده است. کتب روابط عمومی در ورزش (استولد^۳، ترجمه قاسمی، کشکر و قلعه) کتبی جامع در حوزه ارتباطات بوده است. کتاب روزنامه‌نگاری در ورزش (اندرون^۴، ترجمه کشکر و قاسمی) به مباحث تخصصی روزنامه‌نگاری می‌پردازد. کتاب تصویربرداری ورزشی (قاسمی،

¹ Robinson

² Jackson

³ Stold

⁴ Andrews

- پایان پیشگفتار بهتر بود از منابعی که غالباً کتاب بوده است از نویسنده‌گانی که از کتاب آنها استفاده شده، یاد می‌شد و همچنین هیچ تقاضایی از جانب نویسنده‌گان جهت بازخورد به کتاب فراهم نشده و آدرسی از نویسنده‌گان در انتهای پیشگفتار یافت نشد.
- از این جهت که کتاب حاضر یک دستاورد جدید است و سابقه‌ی نگارندگان حکایت از این مورد را می‌دهد، پیشنهاد می‌گردد بخشی تحت عنوان چگونگی مطالعه و تدریس کتاب از جانب نویسنده‌گان اثر ارائه گردد.
- از این منظر که تئوری‌های روابط عمومی و شرح تاریخی یکی از عناصر مهم ادامه مطالعات در هر زمینه‌ای است، کتاب حاضر از این حیث دچار ضعف‌هایی است. پیشنهاد می‌گردد در فصل اول کتاب، مطالبی در این رابطه ارائه گردد.
- از این حیث که ارتباطات در سطح فردی، گروهی و سازمانی متفاوت است، کتاب حاضر توانسته تفاوتی بین این مقوله‌ها در حوزه ارتباطات در ورزش ایجاد کند.
- اشتباہات تایپی که جزء لاپنک کتاب‌ها به نظر می‌رسد، در این کتاب هم پیدا می‌شود.
- از این جهت که می‌توان ساختار کتاب را در بخش‌ها ارائه نموده از این نظر از جانب نگارندگان اثر اجتناب شده است.
- با توجه به واقعی حقیقی و داستان‌های فراوان در حوزه ارتباطات و سابقه نگارندگان و خاطرات آن‌ها در حوزه ارتباطات می‌توان بخش‌هایی حقیقی را در قالب داستان ارائه نمود.
- در زیر صفحه‌ها گاهی اسمی نویسنده‌گان منابع استفاده شده فراموش شده است و شاید گاهاً ترتیب ورود زیرصفحه‌ها نیز رعایت نشده است.
- از این جهت که نگارندگان از افراد با سابقه در این حوزه تلقی می‌شوند، از ارائه مقالات و حتی ارائه رئوس در قالب مدل‌ها و اشکال اجتناب کرده‌اند که وجود این موارد در پهبود رسالت کتاب کمک شایانی می‌نماید.
- با توجه به ارائه منابع در متن، گاهی اشتباه در منابع نویسی در متن دیده شده است و پیشنهاد می‌گردد با توجه به ارائه منابع زیاد کتاب بهتر است شماره صفحه نیز اضافه گردد.
- با توجه به سابقه نگارندگان در حوزه روابط عمومی پیشنهاد می‌گردد نگارندگان از منظر خود بخش‌هایی را ارائه کنند.
- در بعضی از فصل‌ها ملاحظه می‌شود که بخش‌ها کاملاً نامفهوم است. پیشنهاد می‌گردد به بعضی از رئوس مطالبی اضافه گردد.
- در ابتدای هر فصل هدف اصلی و اهداف فرعی بیان می‌گردد که خواننده می‌تواند به این موضوع پی ببرد که از این فصل چه مواردی را می‌تواند بیاموزد.
- در ابتدای شروع هر فصل، خلاصه کوتاه فصل به صورت کوتاه در قالب جان کلام ارائه شده است و خواننده می‌تواند خلاصه فصل را که در بیشتر کتب در انتهای فصل می‌بیند، در ابتدای ملاحظه کند؛ البته این کتاب خلاصه فصل را در انتهای هر فصل قرار داده است.
- عناوین مناسب برای هر قسمت و استفاده از فونت متفاوت به متن جذابیت خاصی برای خواننده ایجاد می‌کند.
- استفاده از جداول و خلاصه کلام، خواننده را با اطلاعات مفید، به مطالعه بیشتر راغب می‌کند.
- از این حیث کتاب حاضر با توجه به حجم پایین خود، دیدگاه‌ها و نگرش‌های متفاوتی را در حوزه ارتباطات در نگاه مخاطب ایجاد می‌کند و مخاطب می‌تواند با ابعاد وسیع ارتباطات آشنا گردد.
- سادگی در نگارش از ویژگی‌های منحصر به فرد اثر بوده است و اهداف مخاطب خاص کتاب را تأمین می‌کند.
- آشنا کردن مخاطب با ابزارهای ارتباطات و شیوه‌های ارتباطات نیز بسیار مناسب فراهم شده است.
- آشنا کردن مخاطب با نقش فناوری اطلاعات و تأثیر آن ورزش و آشنا کردن مخاطب با اجزاء گوناگون فناوری اطلاعات بسیار مناسب فراهم شده است.
- نویسنده‌گان سعی نموده‌اند با ارائه بخشی با عنوان فعالیت‌هایی برای یادگیری، مضمون کتاب را به سمت و سوی عملیاتی سوق دهند که می‌تواند یک گام اثربخش تلقی گردد.
- استفاده از بخشی با عنوان ارزشیابی فصل، ماهیت کتب درسی را حفظ کرده و کمک شایانی به مخاطب می‌کند.
- وجود واژه‌نامه فارسی به انگلیسی و بالعکس برای کسانی که مایلند از واژگان مربوطه استفاده کنند، در انتهای کتاب ارائه شده است.
- نارسایی‌ها و کاستی‌های اثر به همراه پیشنهادها**
- کمبود عنوان کتاب به انگلیسی و شرح مختصری از متن کتاب و حتی نویسنده در پشت جلد احساس می‌شود.
- برخلاف طرح روی جلد کتاب، پشت جلد کتاب از جذابیت خاصی برخوردار نیست.
- در پیشگفتار بهتر بود نگارندگان بسط بیشتری به ماهیت کتاب می‌دادند و ویژگی‌های کتاب را معروفی می‌کردند. در

بحث و نتیجه‌گیری

بدون شک ارتباطات قدرت است. کافی است آن را لمس کنید. تغییر و تحول در ورزش ناگزیر است، عدم استفاده از ارتباطات و ابزارهای آن در ورزش معنا ندارد. در مجموع می‌توان گفت اثر حاضر جامع ترین کتابی است که در حوزه ارتباطات شروع خوبی برای شناوردن در دریای بی‌کران ارتباطات را نشان می‌دهد. با این وجود ما با نگاه خودمان این اثر را دیدیم و نقد ما ضعف اثر را نشان نمی‌دهد و قصد نقد هم این چنین نبوده است. ما سعی کردیم با ارائه پیشنهادهای در راستای بهبود اثر گام برداریم. با این تفاسیر می‌توان انتظار داشت با توجه به مناسب بودن اثر، در آینده شاهد ویرایش‌های بعدی این کتاب باشیم. امید است نقد حاضر در رفع کاستی‌ها و ارتقای این اثر در چاپ‌های بعدی موثر واقع شود.

- با توجه به جهانی شدن و اثرات عمدۀ آن در ارتباطات و ورزش، کمبود یا نبود روش‌های ارتباطات بین‌المللی در کتاب نیز احساس می‌شود.
- پیشنهاد می‌گردد با توجه به اهمیّت ارتباطات و از طرفی مشکلات اخلاقی در حوزه ارتباطات فصول بخشی با عنوان فرصتی اخلاقی در ارتباطات فراهم شود.
- از این حیث که کتاب حاضر در حوزه عملیاتی سعی نموده در پیچه‌ای برای خوانندگان فراهم سازد، پیشنهاد می‌گردد مشاغل مرتبط با حوزه ارتباطات در ورزش اضافه گردد.
- در فصل ششم کتاب، آشنایی با نحوه به کارگیری وسایل سمعی، بصری و اطلاع‌رسانی در بخش تصویر برداری و عکس برداری ورزشی مباحث بسیار تخصصی شده اند و پیشنهاد می‌گردد این دسته از مطالب به شیوه‌ای ساده نگارش گردد.
- با توجه به این که کتاب‌ها از مقالات عقب‌تر هستند، این کتاب از مقالات کمتر استفاده نموده است، پیشنهاد می‌گردد مقالات جدید و رویکردهای جدید اضافه گردد.

منابع

- احسانی، محمد (۱۳۹۱). مدیریت در سازمان‌های ورزشی. تهران: انتشارات حتمی.
- اسدی، حسن و کشاورز، لقمان (۱۳۹۲). پیوند رسانه با ورزش. تهران: انتشارات حتمی.
- استولد، جی کلایتون؛ دیتمور، استفن دبلیو و برانولد، اسکات ای (۱۳۸۸). روابط عمومی در ورزش: مدیریت ارتباطات سازمانی. ترجمه حمید قاسمی، سارا کشکر و ناتاشا قلعه. تهران: انتشارات علم و حرکت.
- اندروس، فیل (۱۳۸۹). روزنامه نگاری ورزشی. ترجمه‌ی سارا کشکر و حمید قاسمی. تهران: انتشارات علم و حرکت.
- بحرالعلوم، حسن (۱۳۸۵). مبانی مدیریت سازمان‌های ورزشی. شاهروд: انتشارات دانشگاه صنعتی شاهرود.
- جکسون، راجر (۱۳۸۸). راهنمای مدیریت ورزشی. سید ناصرالله سجادی، رحمت الله صدیق سروستانی، محمد عزیزی، عباسعلی گائینی و شکوه تواب نژاد. تهران: انتشارات کمیته ملی المپیک. (تاریخ به زبان اصلی ۱۹۸۸).
- دلاور، علی. «کارگاه فرا آمار در کنفرانس ملی تربیت‌بدنی و علوم ورزشی» [MP3]. بی‌جا. تاریخ مشاهده [۲۸-۲۹]. اردیبهشت، ۱۳۹۰. [تاریخ به زبان اصلی ندارد].
- رابینسون، متیو (۱۳۹۲). مدیریت باشگاه ورزشی. ترجمه‌ی حمید رمضانی‌نژاد، مهدی آزادان و مالک آزادان. تهران: انتشارات علم و حرکت.
- صفانی، علی محمد و دوستی، مرتضی (۱۳۸۸). مدیریت سازمان‌های ورزشی. تهران: انتشارات بامداد کتاب.
- قاسمی، حمید؛ کشکر، سارا؛ شریفی، مصطفی و کشاورز، حمیدرضا (۱۳۸۹). تصویربرداری ورزشی. تهران: انتشارات بامداد کتاب.
- هچ، ماری‌جو (۱۳۹۲). تئوری سازمان مدرن، نمادین - تفسیری و پست مدرن. ترجمه‌ی حسن دانایی فرد. تهران: مهربان نشر. (تاریخ به زبان اصلی ۲۰۰۶).